

Umsögn til orkumálastjóra um drög að
frumvarpi til laga um jöfnun og lækkun
hitunarkostnaðar

Karl Ragnars, Jón Ingimarsson

Greinargerð KR-JI-80/01A

Umsögn til orkumálastjóra um drög að frumvarpi til laga um jöfnun og lækkun hitunarkostnaðar.

Jöfnun á þeim mikla mismun, sem nú ríkir hér á landi í húshitunarkostnaði er pólitísk spurning og er ekki hægt með sérfræðilegum rökum að taka afstöðu til þess, hve langt skuli gengið í jöfnun kostnaðarins með tilfærslu á fjármunum milli einstaklinga. Þó ber að leggja áherslu á, að aðferð beinnar verðjöfnunar er mjög vandmeðfarin, einkum vegna þess hve dreifing húsrýmis og húshitunarkostnaðar er mikil og er hætta á, að niðurgreiðslur sem beinast einungis að dýrustu tegund orkugjafans þ.e. olíunni leiði til þess, að hún verði þar með notandanum hagstæðari kostur en einhver annar, sem völ er á. Afleiðingar beinnar verðjöfnunar verða þær, að heildarkostnaður landsmanna af upphitun verður meiri en ella þyrfti að vera, bæði vegna rangs verðskyns og minni hvatningar til að spara orku.

Um samanburð beinnar verðjöfnunar og annarra aðferða til jöfnunar á upphitunarkostnaði vísast til greinargerðar Orkustofnunar "Umsögn um frumvarp til laga um niðurgreiðslu á olíu til upphitunar húsa 77. mál" dagsett 1980-02-19.

Megininntak í drögum að frumvarpi til laga um jöfnun og lækkun hitunarkostnaðar er hækkun á olíustyrk og breyttar reglur við úthlutun styrksins. Í 1. grein frumvarpsins segir: "með lögum þessum er stefnt að jöfnun hitunarkostnaðar og lækkun á heildarkostnaði við upphitun húsnæðis í landinu". Í 2. grein frumvarpsins segir að þessum markmiðum skuli náð með:

1. Með fjárhagslegum stuðningi við þá sem búa við olíukyndingu.
2. Með hagkvæmri orkunotkun og orkusparnaði.
3. Með aukinni notkun innlendra orkugjafa í stað olíu."

Þessar tvær greinar benda til að auk olíustyrks sé ætlunin með frumvarpinu að stuðla að hagkvæmari orkunotkun og frekari nýtingu á innlendum orkugjöfum við upphitun. Í greinargerð kemur þó í ljós að þetta stenst ekki. Niðurgreiðsla er talin kosta 4574 Mkr á árinu 1980 og miðað við fyrirhugaða tekjuöflun yrðu aðeins tæpar 400 Mkr afgang til

1980-03-25

Þess að gera orkunýtinguna hagkvæmari og til aukningar á innlendum orkugjöfum til húshitunar.

Þótt ástæða kunni að vera til þess að létta fólki sárustu byrðarnar af miklum kostnaði við olíukyndingu er ljóst, að það á einkum við þau tilvik þar sem orkusóun á sér stað vegna ófullnægjandi frágangs hífýla eins og síðar verður vikið að. Þess vegna má engu minni áherslu leggja á aðgerðir til betri nýtingar á olíu og útrýmingar hennar með innlendum orkugjöfum eftir því sem föng eru til. Beinn olíustyrkur dregur úr viðleitni og áhuga á heildarsparnaði og þess vegna kann að vera nauðsynlegt að lögfesta þá skiptingu fjármuna, sem annars vegar fara í styrkinn og hins vegar í fyrirbyggjandi aðgerðir til þess að þær ekki verði hornreka fyrir forgangi útborgana á olíustyrkjum.

Í 4. grein frumvarpsdraganna segir, að meðalhitunarkostnaður olíunotandans skuli ekki vera hærri en sem nemur 15% af launum skv. 3. taxta Dagsbrúnar eftir fjögurra ára starf. Í raun þýðir þetta að ráðstöfunarfé (kaupgeta) olíunotandans skuli vera óháð verðbreytingum á olíu hvort heldur sem verðið hækkar eða lækkar (allt að 40% verðlækkun). Það er á hinn bóginn staðreynd, að vinnsla og notkun annarra orkugjafa svo sem jarðhita og rafmagns er að meira eða minna leyti háð verðsveiflum á olíu a.m.k. til lengri tíma litið. Þetta orsakar misræmi á kjörum þeirra, sem annars vegar nota innlenda orkugjafa og hins vegar þeirra sem nota olíu.

Raunar er spurning, hvort ekki sé hér verið að notast við úrelta viðmiðunaraðferð, aðferð sem notuð hefur verið við útreikning framfærsluvísitölu en sem til stendur að leggja niður einmitt vegna ágalla eins og að ofan greinir.

Í 4. grein segir einnig "Hitunarkostnaður 4. manna fjölskyldu miðast í lögum þessum við 5200 lítra olíunotkun á ári". (Til grundvallar er lagt 400 m³ hús sem þarf 13 lítra af olíu á ári til upphitunar á hvern fasteignamatsrúmmetra). Mikil dreifing er í olíunotkun og er hún frá

1980-03-25

minna en 10 lítrum á ári á hvern hitaðan rúmmetra og upp í 40 lítra (samkvæmt mælingum við "Ástands og orkunýtingarkönnun íbúðarhúsa" sem nú fer fram). Í fylgiskjali er gerður samanburður á kostnaði 4ra manna fjölskyldu við upphitun miðað við mismunandi olíunotkun og þann olíustyrk sem frumvarpið gerir ráð fyrir (tafla 1). Einnig eru áhrif olíuverðhækkunar umfram launahækkun skoðuð og er verðlags- og launaþróun ársins 1979 lögð til grundvallar, tafla 2.

Við samanburð á töflum 1 og 2 sést að fjölskylda með tvöfalt meiri olíunotkun er frumvarpið gerir ráð fyrir (t.d. 400 m³ íbúð og 26 lítra á ári pr. m³) þyrfti nú um 40% af dagvinnulaunum 3. taxta Dagsbúnar til að greiða olíuna eftir að styrkurinn hefur verið dregin frá. Kostnaðurinn fer hins vegar upp í 60% af 3. taxta Dagsbrúnar eftir sömu verðlags- og launaþróun og varð á árinu 1979. Fjölskylda sem notar helming þeirrar olíu sem frumvarpið gerir ráð fyrir (t.d. 250 m³ íbúð og 10,4 lítra á ári pr. m³) þyrfti nú rúm 2% af dagvinnulaunum samkvæmt 3. taxta Dagsbrúnar. Eftir hækkunir væri styrkurinn umfram olíukostnað 7,5% af dagvinnulaunum samkvæmt 3. taxta Dagsbrúnar.

Af þessum dæmum má ljóst vera að olíustyrkur samkvæmt frumvarpi stuðlar á sama hátt og gildandi lög að frekari ójöfnuði milli olíunotenda. Hins vegar er ljóst að með hagkvæmari olíunotkun og olíusparnaði má jafna hitunarkostnað að nokkru og um leið lækka heildarkostnað við upphitun húsnæðis í landinu. Olíusparnaður verður fyrst og fremst hjá þeim sem búa í illa einangruðum húsum og það eru einmitt sömu aðilar, sem fara verst út úr olíuverðhækkunum.

Í 6. grein er kveðið á um skiptingu olíustyrkja milli heimilana. Ekki eru efni til athugasemda við þessa skiptingu og er hún til bóta miðað við núgildandi ákvæði, þar sem einungis er stuðst við beint hlutfall íbúafjöldans. Hér mætti þó í öryggisskyni setja loft á fjölda olíustyrkja á hvern húsráðanda.

Í 8. grein er lagt bann við greiðslu olíustyrks til þeirra, sem kost eiga á hitaveitu, fjarvarmaveitu eða rafhitun. Æskilegast væri, að

1980-03-25

Þessarar greinar væri ekki þörf með því að búa svo um hnútana, að innlendir orkugjafar væru notandanum alltaf hagkvæmari en olía. Slíkt hlýtur að vera farsælast til þess að ná því markmiði, að hafa heildarkostnað við upphitun sem lægstan.

Í 10. grein lið b) er kveðið á um að heimilt verði að styrkja rafveitur, sem nota olíu sem orkugjafa við framleiðslu á raforku til hitunar. Þessi ákvæði snerta Rarik næstum eingöngu og fer þetta ákvæði fremur illa saman með verðjöfnunargjaldi. Ennfremur er erfitt í framkvæmd að aðgreina þá olíu, sem sérstaklega er notuð í þessa þágu frá annari almennri notkun.

Í 10. grein lið c) er ákvæði um að heimilt verði að styrkja varmaveitu til 3ja ára í því skyni að jafna þann mun, sem orkuverð þeirra kann að vera hærra en sem nemur hitunarkostnaði með olíu að frádregnum olíu-styrk. Þetta ákvæði er mjög víótækt og ekki er lagt þjóðhagslegt mat á varmaveituna. Eðlilegra væri að veita þeim varmaveitun sem teljast þjóðhagslega hagkvæmar en verða dýrari en niðurgreidd olía stofnfjár-framlag til jöfnunar.

Í 10. grein lið e) er kveðið á um að heimilt verði að styrkja sveitarfélög vegna tækniþjónustu á sviði orkusparnaðar. Því ber að fagna, að heimilt verði að styrkja tækniþjónustu til orkusparnaðar í hitun húsa. Hins vegar telur stofnunin óeðlilegt að fela hana frumkvæði sveitarstjórna. Eðlilegra væri að samræming og skipulag slíkrar þjónustu væri á einni hendi, þannig að allir landsmenn hefðu jafnan rétt og sömu skilyrði til árangurs.

1980-03-25

FYLGISKJAL

Í töflu 1 er samanburður á kostnaði við hitun húsnæðis eftir olíu-
notkun. Í töflunni er einnig samanburður á kostnaði húseiganda miðuð
við að olíustyrkur sé greiddur eftir frumvarpinu miðuð við 4ra manna
fjölskyldu. Loks er kostnaður húseigandans reiknaður í % af dagvinnu-
tekjum samkvæmt 3. taxta Dagsbrúnar.

TAFLA 1

Olíunotkun l/ári	Heildar olíu- kostnaður kr/ári	Olíustyrkur skv. frumv. kr/ári	% niður- greiðsla	Kostnaður húseig. kr/ári	% af 3. taxta Dagsbrúnar
5.200	806.000	328.086	40.7	477.914	15.0
10.400	1.612.000	328.086	20.4	1.283.914	40.3
2.600	403.000	328.086	81.4	74.914	2.4

Í töflu 2 er sama dæmið reiknað miðuð við sömu verðhækkunir á olíu
eins og urðu 1979 eða 159,8% og sömu launahækkunir eða 51,6%.

TAFLA 2

Olíunotkun l/ári	Heildar olíu- kostnaður kr/ári	Olíustyrkur skv. frumv. kr/ári	% niður- greiðsla	Kostnaður húseig. kr/ári	% af 3. taxta Dagsbrúnar
5.200	2.174.309	1.449.791	66.7	724.518	15.0
10.400	4.348.619	1.449.791	33.3	2.898.828	60.0
2.600	1.087.155	1.449.791	133.4	÷362.636	÷7.5

Hækkun á olíustyrknum yrði 342%, eða heildar upphæð olíustyrks yrði
rúmum 15 milljarðar króna.